

INDÚSTRIA MILITAR

Afganistan: la guerra subcontractada

Les ONG alerten de la falta de control democràtic sobre les activitats dels exèrcits privats

En temps de crisi, els estats privatitzen la sanitat i l'educació. Però és menys conegut que també deixen guerres com la de l'Afganistan en mans d'empreses privades, que estan fora de tot control democràtic.

CRISTINA MAS

BARCELONA. Les empreses militars i de seguretat privada són subcontractades pels exèrcits que fan la guerra a l'Afganistan o a l'Iraq. Proporcionen tot tipus de serveis de seguretat: transport i protecció de combois militars, vigilància d'ambaixades, organismes internacionals i obres de reconstrucció, desactivació de mines, eradicació dels conreus d'opi i entrenament de les forces armades locals. També donen suport directe en operacions militars (per exemple, amb *drones*, els temuts avions no tripulats) o fins i tot es responsabilitzen de tasques d'intel·ligència o d'interrogatori de presoners. Són els mateixos que protegeixen els periodistes i el personal d'ONGs que demana seguretat. L'Institut Novact acaba de publicar un informe que calcula que des del 2001 hi ha a l'Afganistan entre 60 i 140 empreses de seguretat, amb fins a 28.000 homes, tot i que no existeix cap registre oficial.

Tota aquesta activitat queda fora de les negociacions que han començat aquesta setmana a la Loia Jirga, el consell tradicional afganès, sobre l'acord entre el govern de Hamid Karzai i la Casa Blanca per regular la presència de soldats nord-americans al país més enllà del 2014, quan s'acaba la missió de l'OTAN. Tretze anys després de la primera guerra de Georges W. Bush, la retirada nord-americana és el final oficial de la dècada de l'11-S, però no inclou els exèrcits privats. Karzai vol presentar-se com a sobirà davant del seu poble, i l'administració Obama ha de donar el missatge de "missió acomplerta": la guerra privatitzada té menys cost polític per a tots dos.

"Hi ha tota una indústria de multinacionals que venen exèrcits privats i que han crescut sobretot a l'Iraq i l'Afganistan com a contractistes dels exèrcits dels Estats Units i la Gran Bretanya", explica Leticia Armendáriz, investigadora de Novact, que participa en una campanya que reclama una regulació internacional per a aquestes empreses. "Amb els exèrcits privats s'evita el desgast parlamentari, no es comptabilitzen les baixes en combat i hi ha una falta absoluta de transparència i de control democràtic", afegeix.

El creixement de la indústria militar i de seguretat privada ha seguit la presència de les forces militars desplegades pels Estats Units i, tot i que no es tracta del primer cas de privatització de la guerra, sí que podem parlar d'una ampliació sense precedents: segons l'informe, el 2008, els contractistes constituïen

QUI VIGILA ELS QUE VIGILEN?
Entre moltes altres funcions, les empreses privades a l'Afganistan fan la vigilància a l'entorn dels camps militars. MÓNICA BERNABÉ

140
Empreses privades que venen serveis militars i de seguretat a l'Afganistan

69%
Part de la plantilla de Defensa dels EUA que és contractista

4
Contractistes que han estat jutjats per tribunals afganesos

el 69% de la plantilla del departament de Defensa dels Estats Units implicada en el conflicte. "El més difícil és seguir l'impacte de tota aquesta gent en termes de respecte als drets humans", alerta Armendáriz: "Si un contractista mata un civil, qui n'és responsable? Veiem tota mena de vulneracions dels drets, des de disparar indiscriminadament contra tot el que es mou, fins a maltractaments en els raids nocturns a la caça d'insurgents o interrogatoris sota tortura", alerta. Els casos jutjats es poden comptar amb els dits d'una mà i no queda clar si s'ha d'aplicar la jurisdicció local o la dels països d'origen.

Trencaclosques legal

El personal de les empreses de seguretat privada es mou en uns llimbs legals, i per començar no se sap tan sols si han de tenir la consideració de civils o de militars. Les regulacions que va establir el govern afganès han estat febles i quan Karzai va decidir el 2010 nacionalitzar-les per posar-les sota el paraigua d'una força pública de protecció afganesa, el nou organisme va reproduir la corrupció endèmica al país. A més, els diplomàtics es van negar a acceptar-ho i se'ls va permetre seguir subcontractant la seva seguretat a empreses estrangeres, i que els seus protectors es continuessin beneficiant de la immunitat diplomàtica. "Aquestes empreses actuen enmig d'un trencaclosques de jurisdiccions i regulacions i sense cap marc clar de respecte als drets humans", afegeix. Difícilment, alerten a l'ONG, aquestes empreses que es lliguen a grups d'interessos locals contribuiran a l'estabilitat. —

Amer

EXTREBALLADOR D'UNA EMPRESA DE SEGURETAT A L'IRAQ

"Vull oblidar aquesta part del meu passat"

C.M.

Amer és el pseudònim d'un jove de la ciutat de Diwaniya que havia treballat fins al 2011 com a traductor d'una multinacional de seguretat britànica. Va accedir a fer aquesta entrevista dividint per Skype, amb la condició de no desvelar el seu nom ni el de la companyia: el que va viure no li va agradar i vol girar full. Ara treballa a la societat civil.

Per què va acceptar la feina?

Ho feia només per diners: guanyava uns 1.100 dòlars (812 euros), el doble d'un salari normal a l'Iraq. Fèiem suport logístic als exèrcits dels Estats Units i de l'Iraq transportant combois de camions d'aigua i aliments entre Bagdad i Basora. Era una feina perillosa: tinc amics que van morir en atemptats. Vaig deixar-ho dos anys més tard.

Anava armat?

Sí, però només amb un rifle. Teníem ordres de no disparar, però altres empreses, com Blackwater, mataben tot hom que se'ls acostava.

De quines nacionalitats eren els membres del seu equip?

Hi havia de tot, sobretot sud-africans i britànics. Els estrangers guanyaven molt més que els iraquians. Vivíem en

un campament. El meu paper era traduir i no em ficava en problemes.

Tenien tracte amb la població?

De vegades la gent ens tirava pedres. És normal perquè a l'Iraq molts creuen que els estrangers vénen a robar-nos i que vulnereu els nostres drets. A la feina no vaig veure que desaparessin contra ningú. Passàvem per l'autopista: havia de dir als conductors que correguessin tant com poguessin.

Com valora el paper de les empreses de seguretat privades a l'Iraq?

Treballen protegint els pous de petroli, les ambaixades... no sé si fan un paper positiu o no, però el fet és que els necessitem: són professionals i tenen armament més avançat que les forces iraquianes.

¿És diferent treballar per una empresa privada que fer-ho directament amb l'exèrcit nord-americà?

Si treballes amb l'exèrcit ets un traïdor. Jo no ho acceptaria mai, per molt que em paguessin.

Accepta l'adjectiu de mercenari?

Els que treballen per aquestes empreses ho fan per diners, tracten malament la gent, s'emborratxen... no són empreses netes. Vull oblidar aquesta part del meu passat. —